

TURIZM SOHASIDA MULTIMEDIANING AHAMIYATI VA QO'LLANILISHI

Ural Namozovich Mirzayev

TerDU, Kompyuter tizimlari va ularning dasturiy ta'minoti (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) yo'nalishi magistranti

ANNOTATSIYA

Bugungi kunda multimedia texnologiyalari iqtisodiyotning turli sohalarida, jumladan turizm industriyasida qo'llanilishini ko'rish mumkin. Multimedia vositalari apparat va dasturlar to'plami bo'lib, u insonga o'zi uchun tabiiy bo'lgan juda turli-tuman muhitlarni: tovush, video, grafika, matnlar, animatsiyalarni ishlatgan holda kompyuter bilan muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu maqolada turizm sohasidagi mehmonxona va turizm sohasida axborot texnologiyalarining jumladan multimedyaning o'rni haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: multimedia, 3D, Fidelio Suite8, TRS, VTRS, TripMatcherTM, VacationCoach Me – PrintTM.

Multimediali texnologiya bir vaqtning o'zida ma'lumot taqdim etishning bir necha usullaridan foydalanishga imkon beradi. Multimedia sohasida 3D texnologiyalarining kirib kelishi bu sohada yangi davrni boshlab berdi. "D" atamasi inglizcha "dimensions" so'zidan olingan bo'lib, "o'lchamlar" ma'nosini beradi. Ta'kidlash joizki, 3D texnologiyasi tasvirni vizual va tovushli uzatib berishning dunyodagi eng ilg'or usulidir. 3D printerlar - uch o'lchamli chizmalar asosida narsa-buyumlar "chop etuvchi" printerlardir.

Hozirgi kunda intellektual axborot tizimlari ko'p sohalarda ishlab chiqilmoqda, masalan, Yandex Internet brauzeri. Mehmonxona va restoran biznesini boshqarishda esa Fidelio Suite8 tizimi ham, uni ishlab chiquvchilar tomonidan intellektual tizimlar toifasiga kiritilgan. Ushbu tizim istalgan kattalikdagi mehmonxonalarining quyidagi xizmatlarini tahlil qiladi va boshqaradi:

- Savdo
- Bronlash
- Mehmonlarni joylashtirish
- Konferentsiyalar tashil etish
- Moliyaviy nazorat
- Korxonalar faoliyatini boshqarish

Bundan tashqari turizm sohasida ekspert tizimlari ham joriy etilmoqda va ular sayohatchiga maslahat beruvchi tizim (TRS – matnli variant, VTRS – namoyishli variant) hisoblanadi. Ushbu tizimlar bilan mijoz interfaol muloqotda bo'lib, savol – javoblar orqali barcha talablarga javob beradigan sayohat yo'nalishini tanlash imkoniga ega bo'ladi. Bunday tizimlarga quyidagilar misol bo'la oladi:

- TripMatcherTM
- VacationCoach Me – PrintTM.

Misol sifatida pazandachilik planshetini ham keltirish mumkin. Qurilma keng pazandalar ommasiga, ya'ni endi o'rganayotganlardan tortib to ekspertlargacha mo'ljallangan. Foydalanuvchi Yevropaning yuzdan ortiq yetakchi oshpazlaridan yozib olingan 4000 dan ortiq eksklyuziv retseptlardan tashkil topgan katalogdan foydalanish imkoniga ega bo'ladilar. Retseptlar yuqori aniqlikdagi videokadrlar, fotosuratlar va matnli yo'riqnomalarni o'z ichiga oluvchi ketma-ketlikdagi Mikrotahlilda elementlar o'zlarining funksional xarakteristikalaridan, qaysikim, boshqa elementlar va tashqi muhit bilan bo'lgan bog'lanishdan aniqlanadi.

Rivojlanish prinsipi AATlarni tashkil qilganda uning doimiy o'zgarilishi va yangilanishini e'tiborga oladi. O'z navbatida, avtomatlashtirilgan tizim hisoblash quvvatini oshirish, zamonaviy texnika va dasturiy ta'minot bilan ta'minlanishi, yechiladigan masalalar to'plamining kengaytirilishi, axborot bazasining doimiy kengaytirilishini nazarda tutadi.

Uzviy bog'lanish prinsipi har xil AATni, har xil bosqichlarning birgalikda ishlashini ta'minlaydi. Ushbu prinsip iqtisodiy obyektlarni normal ishlashini va xalq xo'jaligi va uning bo'g'inlarini samarali boshqarishni ta'minlaydi.

Standartlash prinsipi namunaviy va standart elementlarni avtomatlashtirilgan ATlarda qo'llashni taqozo etadi. Ushbu prinsip Avtomatlashtirilgan AT yaratishda vaqtni, mehnat zahiralari va narxni pasaytirish imkonini beradi.

Effektivlik prinsipi qilingan xarajatlar va olinadigan daromadlarni taqqoslash orqali AAT ni qo'llashni tavsiya etadi yoki inkor qiladi. Ushbu asosiy prinsiplardan kelib chiqqan holda, ikkinchi darajali prinsiplar ham ishlab chiqilgan.

Taqsimlash prinsipi - tizimni kichik bo'laklarga taqsimlab, uni tahlil qilish va alohida loyihalash. Bosh boshqaruvchi prinsipi mas'uliyatni buyurtmachi-boshqaruvchiga yuklaydi va AAT ni joriy etishni va bajarilishini ta'minlaydi.

Yangi masala prinsipi - tizimning imkoniyatini kengaytirish, boshqaruv jarayonini rivojlantirish, qo'shimcha ma'lumotlar olish imkonini yaratish maqsadida qo'llaniladi.

Hujjatlar aylanmasi prinsipi – axborotlar yoʻnalishini avtomatlashtirish, yaʼni axborotning tashkil topgan bosqichidan boshlab boshqaruv qarorlari ishlab chiqquncha qadar hisobotlar olish

Loyihalashni avtomatlashtirish prinsipi – nazariy muammolarni yechish, yaʼni iqtisodiyotning rivojlanishini eʼtiborga olgan holda yangi tushunchalarni kiritish.

Loyihalash bosqichlari. AT ni loyihalash mazmunan bir nechta bosqichdan iborat boʻlib, metodik materiallar, standartlar va koʻrsatmalar doirasida amalga oshirilishi kerak.

Bu hujjatlarda AT loyihalashni quyidagi 3 ta bosqichda amalga oshirish belgilangan: Loyihalash oldi bosqichi. Loyihalar ishlab chiqish bosqichi. Tizimni (loyihani) ishga tushirish bosqichi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Adilova Z.D, Sodiqov T. Xalqaro turizm biznesi. oʻquv qoʻllanma. -T.: TDIU, 2010. 4.1.4.
2. Adilova Z.D, Aliyeva M.T., Norchayev A. Turizm menejmenti. oʻquv qoʻllanma. -T.: TDIU, 2011. 4.1.5
3. Aliyeva M.T., Umarjonov A. Turistik mamlakatlar iqtisodiyoti. -T.: Moliya, 2005. 4.1.6.
4. Asror Moʻminov. Dunyo moʻjizalari. Yangi nashr. -T.: 2012, 8b. 4.1.7. Ahmadxoʻjayev H. va boshqalar. Marketing tadqiqotlari. —T., 2002.
5. Safarov B.Sh. Innovative forecasting of national tourism service market in the Republic of Uzbekistan // Journal of Management Value and Ethics. - Gwalior, 2016. - Vol. VI (2).-P.57- 72. (08.00.00; №6.)
6. Zaripova M.D. Scientific and theoretical bases for assessing the quality of staff training in the system of higher education //European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – T. 2. – №. 10. – S. 48-59.